

Biuletyn Informacji Publicznej

Instytutu Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu

Dane osoby z katalogu osób "rozpracowywanych"

Imiona: Zbigniew
Nazwisko: Przybyszewski
Miejsce urodzenia: Gizewo
Data urodzenia: 22-09-1907
Imię ojca: Józef
Imię matki: Helena
Dodatkowe informacje:

Treść zapisów ewidencyjnych

Opis materiałów

Stan zachowania

Uwagi

Teczka akt personalnych żołnierza – Zbigniewa Przybyszewskiego. Służbę rozpoczął w październiku 1930 po ukończeniu Szkoły Podchorążych Marynarki Wojennej. Służył na licznych jednostkach, m.in. na ORP „Błyskawica”, ORP „Krakowiak”, ORP „Wilk”, ORP „Mazur”, ORP „Burza”. W 1936 roku został dowódcą ORP „Mazur”, a od 1937 był I oficerem na ORP „Burza” i ORP „Błyskawica”. W okresie 01.09.1939-02.10.1939 dowodził baterią cypłową nr 31 na Helu. Od października do listopada 1939 przebywał w obozie jenieckim w Nienburgu, od listopada 1939 do kwietnia 1940 w Spittal, od kwietnia 1940 do 30.01.1945 w Woldenbergu. Po wyjściu z niewoli powrócił do Gdyni. 08.08.1945 został zmobilizowany. Po awansie na komandora podporucznika był starszym adiutantem dowódcy Marynarki Wojennej, a następnie w okresie 01.04.1946-15.08.1946 dowódcą Dywizjonu Ścigaczy, 01.10.1946-20.01.1949 dowódcą Dywizjonu Artylerii Nadbrzeżnej. W okresie 20.01.1949-14.09.1950, jako komandor porucznik, był szefem Służby Artylerii Marynarki Wojennej. Od 15.09.1950 pozostawał „w dyspozycji Departamentu Personalnego MON”. 22.09.1950 przeniesiony do rezerwy. Wyrokiem Najwyższego Sądu Wojskowego (Sn. 14/52) z 21.07.1952 został skazany na karę śmierci z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze. Był wielokrotnie odznaczany, m.in.: Krzyżem Srebrnym Orderu Virtuti Militari, Brązowym Medalem za Długoletnią Służbę, Krzyżem Grunwaldzkim III kl., Medalem Zwycięstwa i Wolności, Medalem za Odrę, Nysę i Bałtyk.

IPN BU 1840/28 (27/53/540).

Jednostkę stanowi jeden z tomów akt śledztwa nr 4/51, do którego włączono Akta Rozpracowania Pojedynczego (ARP) krypt. „Spiskowiec” nr rej. 1114. Materiały obejmują okres od 19.01.1947 do 13.08.1952. Sprawę wszczęto 21.06.1950 postanowieniem Zastępcy Szefa Okręgowego Zarządu Informacji nr 8 w Gdyni, ponieważ ustalono, że Zbigniew Przybyszewski „będąc w oflagu I-C Woldenberg był dowódcą plutonu w konspiracyjnej organizacji. Utrzymywał po wojnie kontaktu z oficerami Marynarki Wojennej w Anglii. Obecnie obciąża się zeznaniami aresztowanych przez Główny Zarząd Informacji WP członków konspiracyjnej organizacji w WP”. Wcześniej był rozpracowywany w ramach Teczki Kontrolno-Obserwacyjnej. W rozpracowywaniu wykorzystywano obserwację jego miejsca zamieszkania, a także sieć agenturalną, m.in. tajnych informatorów/agentów pseud. „Kozłowski”, „Karol”, „Sumienny”. 21.06.1950 prowadzenie TKO zakończono ze względu na założenie ARP. 13.08.1952 postanowiono o zakończeniu sprawy i przekazaniu materiałów ARP do archiwum ponieważ Zbigniew Przybyszewski został wyrokiem NSW z 21.07.1952 skazany na karę śmierci.

IPN BU 2386/13687 (E-2/6527).

Jednostkę stanowi jeden z tomów akt śledztwa (4/51), do którego włączono materiały Akt Rozpracowania Pojedynczego (ARP) krypt. „Konspirator” nr rej. 1113, dotyczącego innego oficera Marynarki Wojennej podejrzanego o prowadzenie „wrogiej działalności”. Nazwisko Zbigniewa Przybyszewskiego przechodzi w „Streszczeniu sprawy figuranta ARP »Konspirator«” w charakterze osoby z otoczenia figuranta.

IPN BU 2386/13697 (E-2/6527).

Akta śledztwa prowadzonego przez Główny Zarząd Informacji MON Zarząd IV (15/51) i Główny Zarząd Informacji WP Zarząd IV (4/51) przeciw Zbigniewowi Przybyszewskiemu w latach 1950-1953. Aktem sporządzonym przez Szefa Zarządu IV GZI MON Zbigniew Przybyszewski został oskarżony o to, że: 1) Na przełomie lat 1945/1946 wspólnie z innym oskarżonym utworzył w Szkole Specjalistów Morskich dywersyjną organizację, tzw. »Grupę Bojową«, wiosną 1946 wspólnie z innymi zorganizował dywersyjno-szpiegowską organizację na terenie Marynarki Wojennej, która następnie została podporządkowana centralnemu kierownictwu dywersyjno-szpiegowskiej organizacji w Ludowym WP. Jako jeden z organizatorów i kierowników dywersyjno-szpiegowskiej organizacji w Marynarce Wojennej, aktywnie uczestniczył w jej rozbudowie i kierowaniu nią, a w szczególności w okresie wiosny i lata 1946 utworzył i kierował komórką dywersyjną w Dywizjonie Ścigaczy, następnie na przełomie lat 1946/1947 zorganizował komórkę dywersyjno-szpiegowską w Dywizjonie Artylerii Nadbrzeżnej i kierował jej działalnością; 2) W tym czasie, jako oficer w czynnej służbie wojskowej, zbierał i przekazywał centralnemu kierownictwu dywersyjno-szpiegowskiej organizacji działającej w Ludowym WP informacje stanowiące tajemnicę państwową i wojskową z zakresu obronności państwa. W ramach tej działalności od stycznia 1949 kierował siecią wywiadowczą na terenie Marynarki Wojennej. Do akt włączono także odpis wyroku Najwyższego Sądu Wojskowego (Sn. 14/52) z 21.07.1952, na mocy którego Zbigniew Przybyszewski został skazany na karę łączną - karę śmierci z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze i przepadek całego mienia.

IPN BU 2386/13700, IPN BU 2386/13721, IPN BU 2386/13743.

Akta Naczelnej Prokuratury Wojskowej w Warszawie z lat 1956-1957 dotyczące śledztwa prowadzonego przeciwko Zbigniewowi Przybyszewskiemu. Śledztwo zostało wszczęte 14.10.1950. Został tymczasowo aresztowany na mocy postanowienia z 13.10.1950. Oskarżony 05.07.1952 o to, że: 1) od początku 1946 do września 1950 wspólnie z innymi podejmował działania zmierzające do „obalenia przemocą Ludowego Ustroju Państwa Polskiego”. Utworzył w Szkole Specjalistów Morskich dywersyjną organizację, tzw. grupę bojową, a następnie grupę dywersyjno-wywiadowczą działającą na terenie Marynarki Wojennej. Organizacja miała zostać podporządkowana kierownictwu szatki dywersyjno-szpiegowskiej, działającej w Ludowym WP; 2) w tym czasie, jako oficer w czynnej służbie wojskowej, zbierał i przekazywał centralnemu kierownictwu dywersyjno-szpiegowskiej organizacji działającej w Ludowym WP informacje stanowiące tajemnicę państwową i wojskową z zakresu obronności państwa. Do akt włączono materiały dodatkowe oraz akta wykonania kary. Zbigniew Przybyszewski został skazany wyrokiem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z 21.07.1952 (Sn. 14/52) na karę śmierci. 16.12.1952 wyrok został wykonany przez rozstrzelanie.

IPN BU 00161/201, IPN BU 00161/213, IPN BU 00161/226.

Akta śledztwa nr 4/51 – jednostki archiwalne zawierają meldunki agentury celnej dotyczące Zbigniewa Przybyszewskiego z okresu 10.10.1950 - 16.10.1950. W rozmowach w celi Przybyszewski często opowiadał o przesłuchaniach, w czasie których oficer śledczy wypytywał o szczegóły konspiracyjnej działalności. O jego udziale w konspiracji szczegółowo opowiedział w czasie konfrontacji inny oskarżony. Przybyszewski twierdził, że nigdy nie przyzna się do jakichkolwiek aktów sabotażu, które w czasie przesłuchań zaczęto mu zarzucać. Przesłuchania trwały wiele, nawet kilkanaście godzin, nieraz dzień po dniu. Agent celny przekazywał informację, że w czasie rozmów Przybyszewski przyznawał się do członkostwa w „nielegalnej organizacji, która miała za zadanie na wypadek III wojny opanować Wybrzeże, a tym samym udostępnić Amerykanom”. W czasie rozprawy sądowej miał zamiar przyznać się do wszystkiego, o czym mówił w śledztwie. Planował jedynie sprostować dwa punkty oskarżenia: że nie dążył do zmian ustrojowych w Polsce, a jedynie do zmiany rządu, oraz że nie wiedział, iż zbierane przez niego informacje są następnie przekazywane państwu imperialistycznym. Żałował, że po wyroku zostanie przeniesiony do Gdyni, gdzie będzie musiał zeznawać w charakterze świadka w sprawach prowadzonych przeciwko jego kolegom. Utrzymywał, że nie będzie zeznawał o ich „przestępczej działalności”. Z czasem nosił się z zamiarem, aby odwołać część swoich pierwszych zeznań, ponieważ „na skutek nacisku śledztwa obciążył kilku swoich kolegów”. Meldunki agenta celnego były podpisywane pseud. „Drozdowski”/ „Drozdowicz”, „Zemsta”, „Mrówka”, pseudonimem nieczytelnym oraz bez podpisu.

IPN BU 2386/13746-13747, IPN BU 0298/259 (179/X), IPN BU 01264/63 (179/X) mikrofilm.

Akta osobowe tymczasowo aresztowanego Zbigniewa Przybyszewskiego w sprawie prowadzonej przez Okręgowy Zarząd Informacji nr 8 i GZI WP Zarząd IV. Aresztowany 13.09.1950 przez Naczelną Prokuraturę Wojskową. 17.01.1952 zwolniony z aresztu i przekazany do GZI MON. Następnie przekazany do Więzienia Warszawa I Mokotów. Akta personalne więźnia osadzonego w Więzieniu Warszawa I Mokotów - Zbigniewa Przybyszewskiego, skazanego wyrokiem NSW w Warszawie z 21.07.1952 (Sn. 14/52) na karę śmierci. Do więzienia przybył 26.07.1952. Wyrok wykonano 16.12.1952 przez rozstrzelanie.

IPN BU 2386/13744, IPN BU 2386/13745, IPN GK 919/1647 (648/1/95).

Akta rewizyjne w sprawie skazanych w tzw. „procesie komandorów”. Zgromadzenie Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego (Zg.R. 13/52) postanowiło 12.08.1952 nie uwzględniać wniesionych skarg rewizyjnych. Decyzją z 19.11.1952 Prezydent RP nie skorzystał z prawa łaski wobec Zbigniewa Przybyszewskiego, skazanego na karę śmierci z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na zawsze oraz z przypadkiem całego mienia. Zbigniew Przybyszewski został stracony 16.12.1952. Postanowieniem Najwyższego Sądu Wojskowego z 24.04.1956 w uwzględnieniu wniosku Naczelnego Prokuratora Generalnego, uchylono wyrok Najwyższego Sądu Wojskowego (Sn. 14/52) z 21.07.1952 i sprawę tę przekazano Naczelnej Prokuraturze Wojskowej do uzupełnienia śledztwa. Postanowieniem Naczelnego Prokuratora Wojskowego (Pn. 43/56/II) z 26.04.1956 postępowanie karne w sprawie Zbigniewa Przybyszewskiego i pozostałych skazanych zostało umorzone z braku dowodów winy.

IPN BU 00161/24.

Akta Prokuratury Warszawskiego Okręgu Wojskowego z lat 1953-1958 zawierające odpisy z akt spraw karnych. W materiałach znajduje się odpis postanowienia Naczelnego Prokuratora Wojskowego (Pn.43/56/II) z 26.04.1956 w sprawie umorzenia z powodu braku dowodów winy śledztwa prowadzonego przeciwko Zbigniewowi Przybyszewskiemu i innym oficerom.

IPN BU 1207/385 t. 3.

Sprawa ewidencyjno-obszaryjny krypt. „Koral II” (miejscami kryptonim był zapisywany błędnie „Karol II”) nr rej. 1298, dotycząca wdowy po komandorze Zbigniewie Przybyszewskim, skazanym na karę śmierci za szpiegostwo i członkostwo w nielegalnej organizacji konspiracyjnej w Marynarce Wojennej. Przeniosła się ona do Torunia w sierpniu 1952 i była podejrzewana o działalność szpiegowską. Pierwotnie sprawa została wszczęta jako rozpracowanie wstępno-agencyjne krypt. „Aktorka”. Sprawa zamknięta z powodu „niestwierdzenia wrogiej działalności”. Zbigniew Przybyszewski w aktach jest wspomniany jako mąż figurantki. Znajduje się w nich także karta ws. udzielenia informacji na temat jego działalności w Marynarce Wojennej i wyroku skazującego na karę śmierci.

IPN By 044/73 (463/II).

Akta Międzyresortowej Komisji do Spraw Pomocy Osobom Rehabilitowanym z lat 1956-1957 w sprawie przyznania zasiłku, renty rodzinnej oraz udzielenia pomocy w leczeniu łącznie z sanatoryjnym, zwrocie do użytkowania domu jednorodzinnego w Gdyni poprzez wykwaterowanie lokatorów z trzech pokoi i w uzyskaniu zatrudnienia, dotyczące wdowy po Zbigniewie Przybyszewskim. Postanowieniem komisji, otrzymała ona zasiłek na poczet odszkodowania, rentę, pomoc w leczeniu oraz rozwiązanie sprawy wymeldowania sublokatorów. W notatce dołączonej do akt podano, że Zbigniew Przybyszewski został aresztowany 18.09.1950 przez organy informacji MON pod zarzutem udziału w konspiracji wojskowej w Marynarce Wojennej. Do czasu aresztowania zajmował stanowisko szefa Artylerii Marynarki Wojennej w Gdyni w stopniu komandora-porucznika. W śledztwie przeciwko Zbigniewowi Przybyszewskiemu stosowano „niedozwolone metody”. 21.07.1952 Najwyższy Sąd Wojskowy skazał go na karę śmierci - wyrok został wykonany. 25.04.1956 NSW uchylił wyrok skazujący Zbigniewa Przybyszewskiego, a 26.04.1956 Naczelna Prokuratura Wojskowa umorzyła śledztwo przeciwko niemu z braku dowodów winy.

IPN BU 660/834 (707/17/90).

Akta prokuratorskie z okresu 25.04.1995 - 27.12.1995 w sprawie śledztwa prowadzonego przeciwko skazanym w ramach tzw. „procesu komandorów”. Naczelna Prokuratura Wojskowa (Pn.Nadz. 66/95) 27.12.1995 postanowiła zmienić w interesie podejrzanych podstawę prawną i faktyczną umorzenia postępowania przygotowawczego, przyjmując że Zbigniew Przybyszewski i pozostali oficerowie nie popełnili zarzuconych im czynów. Zgodnie z uzasadnieniem postanowienia: wyrokiem Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie z 21.07.1952 (Sn. 14/52) ww. oficerowie zostali uznani winnymi popełnienia zbrodni zdrady ojczyzny i szpiegostwa. Zgromadzenie Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego w Warszawie postanowieniem z 12.08.1952 (Zg.R. 13/52) utrzymało wyrok w mocy. Postanowieniem z 24.04.1956 Najwyższy Sąd Wojskowy w Warszawie po rozpoznaniu wniosku Naczelnego Prokuratora Wojskowego o wznowienie postępowania karnego w sprawie wszystkich skazanych oficerów, uchylił orzeczenie Najwyższego Sądu Wojskowego z 21.07.1952 jako oparte na fałszywych dowodach oraz wydane z rażącem naruszeniem przepisów prawa procesowego i przekazał tę sprawę Naczelnej Prokuraturze Wojskowej celem uzupełnienia postępowania przygotowawczego. Postanowieniem z 26.04.1956 (III Pn. 43/56/II) Naczelna Prokuratura Wojskowa umorzyła śledztwo z braku dowodów winy. Postanowienie to uprawomocniło się i było ostatnią decyzją merytoryczną w tej sprawie. Analiza materiału dowodowego przeprowadzona przez Naczelną Prokuraturę Wojskową w 1995 doprowadziła do wniosku, że nie było rzeczywiście żadnych dowodów wskazujących na popełnienie przez oficerów zarzuconych przestępstw. Już w 1956 ustalono, że zeznania o utworzeniu podziemnej organizacji w Marynarce Wojennej i działalności szpiegowskiej na rzecz obcych wywiadów zostały wymuszone „drastycznymi środkami przymusu fizycznego i psychicznego”. Stwierdzono również, że: „sama koncepcja rzekomego istnienia w latach 1946-1951 w Wojsku Polskim organizacji antypaństwowej i szpiegowsko-dywersyjnej, grupującej oficerów wywodzących się z armii II Rzeczypospolitej Polskiej i formacji zbrojnych - stanowiących jej kontynuację w czasie II wojny światowej - realizowana była w ówczesnych organach informacji wojskowej, jako element walki politycznej. W tym stanie rzeczy, zważywszy że już w 1956 stało się oczywiste, iż skazani nie dopuścili się przypisanych im przestępstw, umorzenie postępowania przygotowawczego, li tylko na podstawie »braków dowodów winy« było niezasadne”.

IPN BU 1207/426.